

Het nieuwe GLB gaat toekomstbestendige boeren sterker belonen

In Europa worden momenteel de laatste onderhandelingen gevoerd over een nieuw Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB), dat per 1 januari 2023 van kracht wordt. In het kader van het GLB wordt er in Nederland gewerkt aan een Nationaal Strategisch Plan (NSP). Hoe het GLB ontstaan is en zich ontwikkeld heeft de afgelopen decennia en hoe gekomen wordt tot het NSP kunt u zien in de volgende animatie:

<https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=bYjvpbnSt8k&ucbcb=1>

In juni 2021 wordt bestuurders het ambtelijk advies van het NSP voorgelegd, waarna in september besluitvorming plaatsvindt. In het ambtelijke advies zijn de belangrijkste bouwstenen uitgewerkt en wordt een aantal keuzes voorgelegd. Voor goede besluitvorming is het voor bestuurders van belang om te weten wat de voorgestelde Nationale invulling van het GLB, en de ecoregeling in het bijzonder, betekent voor het verdienvermogen van de boer/tuinder. Is het systeem voor hen werkbaar, eenvoudig, flexibel en tegelijkertijd doeltreffend voor de beleidsdoelen. Daarom wordt dit vóór bestuurlijke besluitvorming getoetst, direct in de praktijk bij boeren en tuinders.

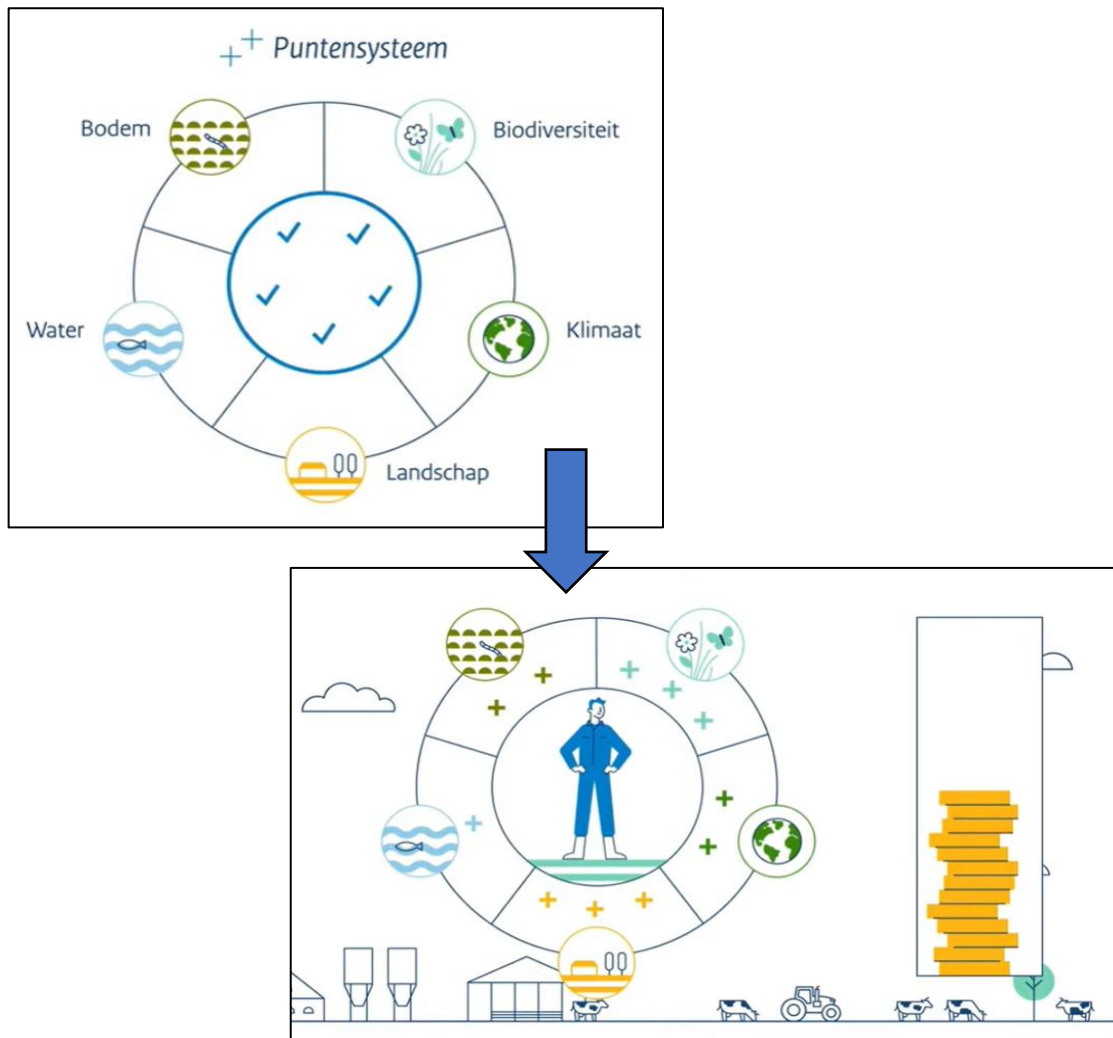
Het nieuwe GLB gaat toekomstbestendig boeren sterker belonen. Met subsidies gericht op agrariërs die zich inspanssen om de omslag te maken naar een duurzamere landbouw. Want om deze en volgende generaties te kunnen voorzien van genoeg voedsel én de boer van een goed inkomen, moeten we uitdagingen op het gebied van natuur, milieu en klimaat serieus nemen. Dat betekent dat er een verschuiving plaatsvindt in het budget. Er is nog steeds aandacht voor inkomensondersteuning via hectarepremies, maar dat neemt wel af. Er komt meer ruimte voor subsidies die zich richten op eco-activiteiten, kennisontwikkeling, samenwerking en investeringen.

Hoe helpt het nieuwe GLB de boer?

1. Er zijn **urgente uitdagingen** waar we in specifieke gebieden nú iets mee moeten. Denk aan bodemdaling, droogte en stikstof. Er komen subsidies beschikbaar voor innovatie, investeringen, kennis, samenwerking en experimenten die boeren in specifieke gebieden helpen om de uitdagingen te lijf te gaan. Deze subsidies helpen ons om versneld te innoveren.
2. We willen een **omslag creëren**; agrariërs produceren voedsel én zorgen voor ons landschap. Ze worden voor dat laatste dus ook beloond. Met de eco-regeling kan iedere agrariër aan slag met de zorg voor zijn omgeving. Met het agrarisch natuur- en landschapsbeheer deden we dat al, en dat verbreden we zodat in het gehele land mogelijk is.
3. Een duurzame, toekomstbestendige sector is het doel. De hectarepremie voorziet in **inkomensondersteuning** voor boeren die aan verschillende duurzaamheidsvoorwaarden willen voldoen. Deze voorwaarden nemen toe, zodat we - met elkaar - in het goede tempo ontwikkelen.

Hoe ziet de Nederlandse invulling van het nieuwe GLB eruit?

Binnen de eerste pijler (directe betalingen / toeslagrechten) voor het toekomstige GLB komen twee lagen: conditionaliteit en de eco-regeling. Onderstaande figuren illustreren dit systeem. De blauwe binnenring betreft de basisvergoeding waar een boer voor in aanmerking komt als hij aan de basisvoorwaarden (conditionaliteit) voldoet. Daarnaast kan iedere boer punten halen voor de uitvoering van eco-activiteiten zoals geïllustreerd in de buitenring. Dit zijn keuzes van de ondernemer op basis van wat toepasbaar is op zijn bedrijf. Zo kan iedere ondernemer bovenop de basispremie een extra vergoeding krijgen.

Figuur 1 – illustratie van het puntensysteem onder het nieuwe GLB vanaf 2023

Daarnaast blijft de laag van het agrarisch natuur- en landschapsbeheer bestaan waaruit boeren in specifieke gebieden via agrarische collectieven een beheervergoeding voor specifiek beheer kunnen krijgen. Ook zullen er mogelijkheden komen voor ondersteuning op het gebied van (niet productieve) investeringen, innovatie en kennis.

Conditionaliteit en basispremie

De voorwaarden voor de conditionaliteit bestaat uit algemene wettelijke verplichtingen en een tiental Goede Landbouw en Milieu Conditie (GLMC's) die Nederland voor een deel zelf in kan vullen, zolang aan de minimumeisen vanuit de Europese Commissie wordt voldaan. In onderstaande tabel

zijn de beleidsvoornemens voor de conditionaliteit samengevat. Deze zijn niet definitief, zowel in Europa als in Nederland is de besluitvorming hierover nog niet afgerond. Boeren die voldoen aan deze GLMC's komen in aanmerking voor een basispremie van € 240.- per hectare subsidiabele landbouwgrond. Het voornemen is om houtige landschapselementen (zoals houtwallen en bomenrijen) en waterelementen (boerensloten en poelen) die op of aan de huidige agrarischepercelen liggen, binnen de begrenzing van de subsidiabele landbouwgrond op te nemen.

Nr.	GLMC	Beleidsvoornemen
1	Instandhouding van blijvend grasland op basis van een verhouding blijvend grasland ten opzichte van het landbouwareaal	<p>Het aandeel blijvend grasland (afgezet tegen het gehele landbouwareaal op nationaal niveau) mag niet meer dan 5% dalen ten opzichte van het referentiejaar (2018).</p> <p>Bij niet voldoen volgt individuele verplichting tot omzetten bouwland in grasland. Ministerie wijst boeren/percelen aan.</p>
2	Passende bescherming van wetlands en veengebieden	Alleen grasland en een natte teelt toegestaan.
3	Verbod op het verbranden van stoppels	Het is verboden om gewasresten op bouwland te verbranden, tenzij de landbouwer beschikt over een vergunning van het college van Burgemeester en Wethouders, welke uitsluitend wordt afgegeven op basis van door de bevoegde autoriteit vastgesteld fytosanitaire redenen.
4	Aanleg van bufferstroken langs waterlopen	<p>Het is verboden om meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen te gebruiken in de bemestingsvrije zone en de teeltvrije zone.</p> <p>De uiteindelijke breedte wordt bepaald in het 7^e NAP.</p> <p>Voor de toets kan uitgegaan worden van het 6^e NAP en de teeltvrije zone zoals opgenomen in artikel 3:79 en 3:80 van het Activiteitenbesluit milieubeheer¹ en bemestingsvrije zones zoals opgenomen in artikel 3:85 van ditzelfde activiteitenbesluit</p>
5	Gebruik van het landbouwbedrijfsduurzaamheidsinstrument voor nutriënten	Geen invulling

¹ [artikel 3:79 en 3:80 van het Activiteitenbesluit milieubeheer](#)

6	Bodembewerkingsbeheer ter vermindering van het risico van bodemdegradatie, waaronder door rekening te houden met hellingen	De maatregelen om erosie tegen te gaan staan in bijlage 4, paragraaf 4 ² van de Uitvoeringsregeling rechtstreekse betalingen GLB. Deze wijzigen niet
7	Geen kale grond in de meest gevoelige periode(n)	U bent verplicht om een groenbemester in te zaaien op een perceel dat uit productie is genomen als u het in aanmerking wilt laten komen voor GLB-subsidies. U zaait de groenbemester in voor 31 mei. U mag die niet vernietigen voor 31 augustus.
8	Gewasrotatie	Op een perceel bouwland wordt 1 keer in de 4 jaar een rustgewas geteeld. (zie lijst rustgewassen eco-activiteit)
9	Minimumaandeel landbouwareaal gewijd aan niet-productieve elementen of oppervlakten. Behoud van landschapselementen. Verbod op snoeien in de vogelbroedperiode	5% niet productief areaal op bouwland (tijdelijk grasland wordt als grasland gerekend), bestaande uit groene braak (spontane opkomst of ingezaaid mengsel), bufferstroken (zie GLMC 4), landschapselementen en sloten. Ook vanggewassen die minimaal 6 maanden en tot minimaal 1 maart blijven staan tellen mee met een weegfactor van 0,3. Voor het behoud en onderhoud van landschapselementen behoort de Natuurbeschermingswet te worden gevolgd.
10	Verbod op het omzetten en ploegen van blijvend grasland in Natura 2000-gebieden	Ploegverbod voor blijvend grasland in Natura 2000-gebieden met de mogelijkheid tot opheffing ervan na passende beoordeling en met compensatie elders.

Nb: deze invulling is expliciet gekozen voor de praktijkproef. De recente Europese voorstellen zijn nog niet uitgewerkt. De invulling van de conditionaliteiten gaat nog gaat wijzigen. De praktijkproef kan hiervoor input leveren.

Eco-regeling

Keuzemenu

Voor de eco-regeling is het voorstel om in Nederland te gaan werken met een keuzemenu van maatregelen waar boeren en tuinders zelf uit kunnen kiezen. Het keuzemenu van activiteiten dat wordt aangereikt aan de landbouwer kan op basis van de specifieke gebiedsopgaven qua accenten verschillen. Dit zit niet in de praktijktoets ingebouwd, en volgt later. De landbouwer ontvangt een

² <https://wetten.overheid.nl/BWBR0035925/2017-03-10#Bijlage4>

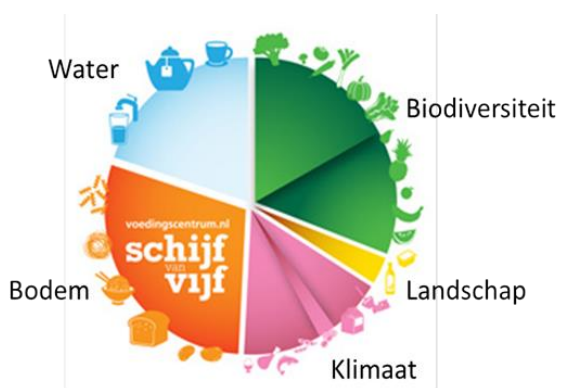
vast eenheidsbedrag per hectare indien hij voldoende activiteiten heeft uitgevoerd uit het keuzemenu om die betaling te kunnen verantwoorden. De vergoeding voor de activiteit is gebaseerd op inkomensderving en daadwerkelijk gemaakte kosten per grasland/bouwland en bodemsoort. Uitgangspunt daarbij is dat er geen sprake mag zijn van dubbele betaling. De activiteiten die in het kader van de eco-regeling kunnen worden uitgevoerd, zijn (deels) ook mogelijk in het kader van het ANLb. Als een activiteit onder de ecoregeling wordt uitgevoerd en diezelfde activiteit wordt op hetzelfde perceel ook in het ANLb opgevoerd, dan wordt de maximale waarde van de activiteit bij de ecoregelingen afgetrokken. Wel worden de punten toegekend zodat de landbouwer aan de schijf van vijf kan voldoen. Voor het verantwoorden van de betaling kunnen alle extra activiteiten worden ingezet die onderdeel uitmaken van de ecoregelingen. De mogelijke eco-regeling activiteiten zijn:

1. Rustgewas	11. Groenbedekking
2. Vroeg oogsten rooigewas	12. Grasgroenbedekking
3. Eiwit gewas	13. Permanente groenbedekking
4. Meerjarige teelt	14. Niet kerende grondbewerking
5. Langjarig grasland	15. Veebezetting
6. Graslandrand	16. Heg, haag, struweel
7. Gras-klover	17. Landschapselement hout
8. Grasland met kruiden	18. Ecologisch schonen
9. Strokonteelt	19. Groene braak
10. Combinatieteelt	20. Biologische landbouw

Niet productieve grond mag onder voorwaarden zowel meetellen als eco-activiteit als om te voldoen aan de vereisten uit de conditionaliteit. In de bijlage is een presentatie opgenomen met een uitwerking van bovenstaande eco-activiteiten. De specifieke voorwaarden voor het mee mogen tellen van niet productieve grond onder conditionaliteit en eco-activiteit zijn hier ook in opgenomen.

Puntensysteem

De activiteiten worden ook gescoord op de bijdrage aan de vijf subdoelen (schijf van vijf). Het keuzemenu wordt daarom gekoppeld aan een puntensysteem waarbij voor verschillende doelen per doel een minimum aantal punten (drempelwaarde) behaald moet worden. Hiermee wordt geborgd dat er daadwerkelijk stappen worden gezet ter realisatie van de beleidsdoelen. Door op verschillende onderdelen te scoren kunnen punten worden behaald. Een activiteit kan bijdragen aan meerdere doelen: een landbouwer kan daarom met het uitvoeren van een beperkt aantal activiteiten wel aan alle doelen bijdragen. Dat maakt de activiteiten in het puntensysteem als volgt moeten bijdragen aan de doelen:

Klimaat min. 35%, biodiversiteit min. 35%, water min. 10%, bodem min 10%, landschap min 10 %.

5% van bij een landbouwbedrijf behorende oppervlakte bouwland (niet zijnde tijdelijk grasland) moet qua areaal op **bedrijfsniveau** worden ingezet als niet productief areaal. Voor de 5% niet-productief

areaal kunnen naast landschapselementen en gras- en akkerranden, ook boerensloten en groene braak meetellen. Er zijn hierdoor enkele eco-activiteiten die de conditionaliteit 'raken'.

- Activiteiten 16 en 18 (Heg, haag struweel en Ecologisch schonen) tellen volledig als eco activiteit (punten en waarden) tellen mee als invulling van de 5% van het areaal bouwland niet productief (GLMC 9), en voor de invulling van bufferstroken (GLMC 4)
- Activiteit 17 (Landschapselementen hout) telt mee als invulling van de 5% van het areaal bouwland niet productief. Als eco-activiteit telt deze alleen mee voor de punten (niet de waarde)
- Activiteit 19 (Groene braak) telt als eco-activiteit alleen mee voor de punten (niet de waarde) indien deze wordt ingezet om te voldoen aan GLMC 4 (bufferstrook) en/of GLMC 9 (5% areaal bouwland niet productief). Indien deze breder is dan de vereisten onder GLMC 4 en niet wordt ingezet om te voldoen aan GLMC 9 (5% areaal bouwland niet productief) telt ook de waarde mee van de eco activiteit.
- Bufferstrook, deze bestaan uit niet bemeste en niet betaalde randen op grasland of bouwland. Eerst wordt de vereiste voor de conditionaliteit bufferstrook (GLMC 4) ingevuld. Niet betaalde randen mogen daarnaast meetellen voor GLMC 9 (5% areaal bouwland niet productief). Voor het gehele oppervlak tellen ook de punten mee als eco activiteit (activiteit 6 en/of 19), voor het deel dat groter is dan vereist voor GLMC 4 en GLMC 9 tellen als eco activiteit naast de punten ook de waarde mee.

Activiteiten die worden uitgevoerd als onderdeel om te voldoen aan een van de GLMC's, zoals GLMC 9, leveren dus wel punten op voor de schijf van vijf, maar dragen niet bij aan de verantwoording van het subsidiebedrag. Hiermee ontstaat echter wel flexibiliteit in de eco-regeling.

In onderstaande tabel staat een overzicht van alle eco-activiteiten met de bijbehorende punten per doel. In de bijlage voor de eco-regeling activiteiten staan tevens de puntentoekenning per doel uitgewerkt.

nr	Maatregel	Doelscore:					
		Totaal punten	Klimaat (D)	Bodem en lucht (E)	Water (E)	Landschap (F)	Biodiversiteit (F)
Hoofddeelt							
1	Rustgewassen als hoofddeelt minimaal 1 op 3 (perceel) (zie lijst rustgewassen)	7	2	2	1	1	1
2	Vroeg rooien diepwortelend rooigewas (zie lijst 'Diep wortelende gewassen'). 15 oktober	2		1	1		
3	Eiwithoudende gewassen als hoofddeelt (zie lijst 'Eiwit gewassen')	7	2	2		1	2
4	Akkerbouw, gewas uit lijst meerjarige gewassen staat langer dan 24 mnd op perceel	5	1	2	1		1
5	Langjarig grasland (> 5 jaar)	7	2	2	1	1	1
6	Graslandrand	6		1	1	2	2
7	Gras/klaver	6	2	2	1		1
8	Grasland met kruiden	6	1	1	1	1	2
9	Strokteelt, een combinatie van minimaal 2 gewassen in stroken van minimaal 3 en max 24 m breed	7		2	1	2	2
Bodemgewas							
10	Mengteelt danwel onderzaai vanggewas (zie combinatie in lijst 'mengteelt')	5		2	2		1
11	Bedekt houden percelen (waaronder niet productief rustgewas) tot 1 maart. Onderwerken zonder gebruik van onkruidbestrijdingsmiddelen.	4	1	1		1	1
12	Onderwerken graszode (zonder gebruik van onkruidbestrijdingsmiddelen glyfosaat).	2		1	1		
13	Permanente groenbedekking (direct zaaien in groenbemester, bedekt tot de oogst van de hoofddeelt)	10	2	2	2	2	2
Bodem maatregelen							
14	Niet kerende groundbewerking	2	1	1			
Vee maatregelen							
15	Maximaal 1,5 GVE per bedrijf (grasland)	3	1	1			1
Niet productief landbouwgrond							
	Houtig element						
16	Houtig element (heg, haag, struweel) is in stand gehouden	47	2	1	2	2	40
17	Houtig element is aanwezig (overige houtige elementen)	47	2	1	2	2	40
18	Water element ecologisch schonen. Het element is na 15 juni voor 25% tot 75% geschoond	47	2	1	2	2	40
19	Niet productieve akker(rand) minimaal 12 maanden (rand minimaal 3m)	44		1	1	2	40
Biologische landbouw							
20	Biologische landbouw (SKAL gecertificeerd of in omschakeling)	3					

Subsidiebedrag

De ecoregeling voorziet in drie mogelijke eenheidsbedragen:

- Brons € 124,- / ha
- Zilver € 154,- / ha
- Goud € 185,- / ha

Deze driedeling valt samen met drie niveaus van inspanning door de landbouwer. Om in aanmerking te komen voor het brons niveau moet de landbouwer minimaal voldoen aan het instapniveau qua punten en verdeling volgens de schijf van vijf. Landbouwers die vervolgens meer activiteiten uitvoeren, kunnen op een hoger niveau uitbetaald krijgen. Voor beide geldt dat er voldoende activiteiten moeten zijn uitgevoerd om de vergoeding te kunnen verantwoorden. Er worden echter geen hogere eisen gesteld aan het minimum aantal punten per doel. De ondergrens blijft op het Brons niveau.

Het idee is dat Zilver een pakket is dat goed toepasbaar is bij veel agrariërs. Brons is een soort 'vangnet', en Goud voor agrariërs die graag meer willen doen. De biologische landbouw wordt op basis van SKAL-certificaat een vergoeding op het niveau goud toegekend.

Voor een toelichting op de ideeën over het puntensysteem zie deze animatie van het ministerie van LNV <https://www.youtube.com/watch?v=Bqy8FLoY-KE>

Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLB)

Het ANLB blijft t.a.v. het stelsel ongewijzigd (op enkele kleine systeemwijzigingen na) ten opzichte van de invoering in 2016. Er wordt middels een collectieve aanpak in specifieke gebieden gewerkt aan het creëren van goede leefgebieden voor zeldzame soorten en de bescherming van waterkwaliteit. 40 agrarische gecertificeerde collectieven zijn eindbegunstigden van subsidie en sluiten overeenkomsten af met individuele landbouwers. De reikwijdte wordt mogelijk verbreed, daarbij wordt onder andere gedacht aan specifiek beheer voor klimaat en water. Dit kan betekenen dat er nieuwe gebieden bijkomen, bijvoorbeeld Veenweidegebieden.

Innovatie, kennis en samenwerking

Om boeren te helpen bij hun ontwikkeling naar toekomstbestendige landbouw worden naast de grondgebonden subsidies (basispremie, eco-premie en ANLB) ook andere vormen van ondersteuning ingezet. Het gaat om subsidies voor investeringen, samenwerking, kennisontwikkeling en -verspreiding en gebiedsgerichte en sectorale experimenten (innovaties). Hiervoor kunnen boeren (gezamenlijk) subsidie aanvragen.

Kennis, van een boer, van een (technische) ontwikkelaar, van een ecooloog, van een wetenschapper en van een adviseur moet slimmer samenkomen. Hiervoor zal Nederland een adviessysteem opzetten, het Agrarisch Kennis- en Innovatie Systeem (AKIS).

Het Bedrijfs Adviserings Systeem (BAS) register, wat in het huidige GLB al in gebruik is, gaat hierbij een nadrukkelijker rol spelen. Speerpunt is hierbij een speciale categorie voor onpartijdige adviseurs. Zij moeten de schakel gaan vormen die we in het huidige GLB missen en het gesprek met de boer aan de keukentafel gaan voeren. Er komen vouchers beschikbaar, zodat agrariërs hier kosteloos gebruik van kunnen maken.

Het idee is dat er GLB subsidies beschikbaar zijn op momenten dat het er op een boerenbedrijf om spant. Er wordt geïnvesteerd in een nieuwe stal, er is sprake van een bedrijfsovername, een boer wil overschakelen naar andere teelten of rantsoen, of er is een uitdaging in de omgeving van de boer die meerdere agrariërs aan gaat, en in gezamenlijkheid aangepakt kan worden. Er kan dan bijvoorbeeld een beroep gedaan worden op een onafhankelijke adviseur, er komt kennis beschikbaar vanuit andere agrariërs, ecologen, gebieden, etc.